

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
ว่าด้วยลักษณะ
ยืม ฝากทรัพย์ เก็บของในคลังสินค้า ประนีประนอมยอมความ
และการพินัยข้อต่อ

หมวดที่ ๑ ลักษณะยืม

บททั่วไป

ยืม เป็น เอกเทศสัญญาชนิดหนึ่ง ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติไว้ในบรรพ ๓ ลักษณะ ๔ ตั้งแต่มาตรา ๖๔๐ ถึงมาตรา ๖๕๖

ลักษณะทั่วไปของสัญญายืม

๑. มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอยทรัพย์สินเป็นประโยชน์แก่ผู้ยืม
๒. เป็นสัญญาไม่มีค่าตอบแทน ในสัญญายืมใช้คงรูป ผู้ยืมใช้สอยทรัพย์สินสิ่งใดได้เปล่า ผู้ยืมไม่จำเป็นต้องให้ค่าตอบแทน แต่ในการยืมใช้สิ้นเปลืองอาจมีการให้ค่าตอบแทนกันได้ แต่ก็ไม่ใช่ลักษณะทั่วไปของสัญญายืม เพียงแต่ไม่มีกฎหมายห้ามไม่ให้มีค่าตอบแทน ซึ่งก็ต้องตกลงกันไว้เป็นพิเศษ ต่างกับสัญญาเช่า ซึ่งต้องมีค่าตอบแทน คือการเช่า เราจึงสรุปได้ว่าสัญญายืมโดยสภาพนั้นไม่มีค่าตอบแทน
๓. มีวัตถุประสงค์ของสัญญาเป็นทรัพย์สิน แรงงานไม่ใช่ทรัพย์สินจึงยืมกันไม่ได้ แต่อาจเป็นการจ้างแรงงาน
๔. สัญญายืมจะบริบูรณ์ ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่ยืม
๕. ผู้ยืมตกลงส่งคืนทรัพย์สินที่ยืม หรือทรัพย์สินอื่นแก่ผู้ให้ยืม สัญญายืมไม่จำเป็นว่าการยืมใช้คงรูปหรือยืมใช้สิ้นเปลือง ผู้ยืมมีภาระหน้าที่ต้องคืนทรัพย์สินแก่ผู้ให้ยืม จะคืนตัวทรัพย์สินที่ยืมไปโดยตรงตามสัญญายืมใช้คงรูป หรือคืนทรัพย์สินที่เป็นประเภทชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันตามสัญญายืมใช้สิ้นเปลือง ก็ต้องคืนอยู่นั้นเอง ถ้าเอาไปเลยไม่ใช่สัญญายืม

สัญญาขีมนั้นแบ่งออกเป็น ๒ ประเภทคือ ขีมิใช้คงรูป และขีมิใช้สิ้นเปลือง

ลักษณะของสัญญาขีมิใช้คงรูปนั้น เป็นไปตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๐ และมาตรา ๖๕๑ ส่วนลักษณะของสัญญาขีมิใช้สิ้นเปลืองนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้บัญญัติไว้ในมาตรา ๖๕๐

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๐ บัญญัติว่า "อันว่าขีมิใช้คงรูปนั้น คือ สัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งเรียกว่า ผู้ให้ขีมิให้บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่า ผู้ขีมิใช้ สอยทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เปล่า และผู้ขีมิตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินนั้นเมื่อได้ใช้สอยเสร็จแล้ว"

มาตรา ๖๕๑ บัญญัติว่า "การให้ขีมิใช้คงรูปนั้น ท่านว่าย่อมบริบูรณ์ ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินซึ่งให้ขีมิ"

ส่วนมาตรา ๖๕๐ บัญญัติว่า "อันว่าขีมิใช้สิ้นเปลืองนั้น คือสัญญาซึ่งผู้ให้ขีมิโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินชนิดใช้ไปสิ้นไปนั้น เป็นปริมาณมีกำหนดให้ไปแก่ผู้ขีมิและผู้ขีมิตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินเป็นประเภทชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันให้แทนทรัพย์สินซึ่งให้ขีมินั้น

"สัญญาขีมิย่อมบริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สินที่ขีมิ"

จากบทบัญญัติมาตรา ๖๕๐, ๖๕๑ และ ๖๕๒ จะเห็นได้ว่าสัญญาขีมิใช้คงรูปและขีมิใช้สิ้นเปลืองนั้นมีลักษณะเหมือนกันอยู่ ๓ ประการคือ

๑. มีคู่สัญญา ๒ ฝ่ายคือ ผู้ให้ขีมิ และผู้ขีมิ
๒. สัญญาบริบูรณ์หรือสมบูรณ์เมื่อมีการส่งมอบทรัพย์สิน (หมายถึงทรัพย์สินซึ่งให้ขีมิหรือทรัพย์สินที่ขีมิ)
๓. ผู้ขีมิตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินให้ผู้ให้ขีมิ

สำหรับการส่งมอบทรัพย์สินตามสัญญาขีมิใช้คงรูปและขีมิใช้สิ้นเปลืองนั้น น่าจะกระทำได้หลายวิธี แต่การส่งมอบนั้น จะถือว่าสมบูรณ์หรือสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อผู้ขีมิหรือตัวแทนได้ครอบครองทรัพย์สินที่ขีมิโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายแล้ว

การส่งมอบทรัพย์สินส่วนใหญ่ก็กระทำโดยการหยิบยื่น ให้ผู้ขีมิหรือตัวแทนของผู้ขีมิโดยตรง เช่น ส่งมอบปากกา หนังสือ เสื้อผ้า ฯลฯ หรืออนุญาตให้ผู้ขีมิหรือตัวแทนไปหยิบฉวยเอาเอง แต่วัตถุบางอย่างมีขนาดใหญ่เกินกว่าจะหยิบยื่นให้ได้ ผู้ให้ขีมิก็อาจใช้วิธีมอบกุญแจให้ผู้ขีมิ หรือตัวแทนของผู้ขีมิเพื่อมารับไปเอง เช่น รถยนต์

รถจักรยานยนต์ เรือยนต์ หรือใช้วิธีบอกกล่าวอนุญาตให้ผู้ยืมขนเอาไปเอง เช่น ยืม เครื่องเรือน หรือสิ่งของที่มีขนาดใหญ่ ในกรณีที่ยืมสิ่งของซึ่งอยู่ห่างไกล เช่น ให้ ยืมรถยนต์ซึ่งอยู่ที่จังหวัดปัตตานี โดยส่งมอบกุญแจรถให้ที่กรุงเทพมหานครนั้น สัญญา ยืมยังไม่เกิดขึ้นจนกว่าผู้ยืมหรือตัวแทนจะได้เดินทางไปถึงจังหวัดปัตตานี และเข้า ครอบครองรถยนต์นั้น

อย่างไรก็ตามจากบทบัญญัติมาตราเดียวกันดังกล่าว เราสามารถเห็นข้อแตกต่าง ระหว่างสัญญายืมใช้คงรูปและยืมใช้สิ้นเปลือง ๓ ประการคือ

๑. ในสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองนั้น ผู้ให้ยืมโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ยืม ส่วนในสัญญายืมใช้คงรูปนั้นผู้ให้ยืมไม่โอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินให้แก่ผู้ยืม

๒. สัญญายืมใช้คงรูปนั้นเป็นสัญญาที่ไม่มีค่าตอบแทน ทั้งนี้เพราะผู้ยืมใช้สอย ทรัพย์สินได้เปล่าโดยไม่ต้องเสียค่าตอบแทนใด ๆ ส่วนสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองนั้น จะ เป็นสัญญาที่มีค่าตอบแทนหรือไม่ก็ได้สุดแล้วแต่คู่สัญญาจะตกลงกัน เช่น ให้ยืมข้าวสาร ๑๐ ถัง เวลาใช้คืนอาจตกลงใช้คืนเพียง ๑๐ หรือ ๑๑ ถังก็ได้ ให้กู้ยืมเงินอาจ มีข้อตกลงคิดดอกเบี้ยหรือไม่คิดดอกเบี้ยกันก็ได้ แต่สัญญายืมใช้คงรูปนั้นมีค่าตอบแทน ไม่ได้ เพราะหากคู่กรณีตกลงให้ค่าตอบแทนกันแล้วก็จะกลายเป็นสัญญาเช่าทรัพย์สิน หาใช่สัญญายืมใช้คงรูปไม่ ร้านหนังสือให้เช่าหนังสือโดยคิดค่าเช่าหนังสือ ๒ บาทต่อ ๑ เล่ม ต่อ ๑ วันเช่นนี้เป็นเรื่องเช่าทรัพย์สิน แต่การยืมหนังสืออ่านโดยผู้ยืมไม่ต้อง เสียเงินหรือค่าตอบแทนอื่นใดให้ผู้ให้ยืม เป็นเรื่องยืมใช้คงรูป แต่ถ้าผู้ยืมคืนหนังสือ และมอบของให้ เป็นการตอบแทนเมื่อคืนหนังสือโดยไม่มีข้อตกลงกันมาก่อนก็ยังคง เป็น เรื่องยืมอยู่นั่นเอง หาใช่เป็นเรื่องเช่าทรัพย์สินไม่

๓. ตามสัญญายืมใช้คงรูป ผู้ยืมต้องคืนทรัพย์สินที่ยืมคือต้องคืนทรัพย์สินชั้นที่ยืม หรืออันที่ยืม นั้น จะคืนทรัพย์สินชั้นอื่นหรืออันอื่นแม้จะเป็นชนิดหรือประเภทเดียวกันก็ ไม่ได้ แต่ตามสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองนั้นผู้ยืมไม่ต้องคืนทรัพย์สินอันเดิมหรือชั้นเดิม แต่ ต้องคืนทรัพย์สินประเภทชนิดและปริมาณ เช่น เดียวกันให้แทนทรัพย์สินที่ยืม

มีปัญหาว่าในการยืมใช้สิ้นเปลือง ผู้ยืมจะคืนทรัพย์สินอันที่ยืมนั้นให้แก่ผู้ให้ยืมได้ หรือไม่ คำตอบก็คือผู้ยืมน่าจะกระทำเช่นนั้นได้ เพราะแม้คู่กรณีจะตกลงทำสัญญา ยืมใช้สิ้นเปลืองกันไว้ก็ตาม ก็อาจมีเหตุที่ทำให้ผู้ยืมไม่ได้ใช้ทรัพย์สินที่ยืม ในกรณีเช่นนี้ ก็น่าจะคืนทรัพย์สินอันเดิมนั้นให้ผู้ให้ยืมได้ เช่น ยืมข้าวสารเขามา ๑ กระสอบเพื่อ

ใช้รับประทาน แต่ต่อมามีเพื่อนนำข้าวสารมาให้หลายกระสอบ ผู้ยืมไม่มีความจำเป็น ต้องใช้ข้าวสารกระสอบที่ยืมเมื่อถึงเวลาที่ต้องส่งคืนก็น่าจะคืนข้าวสารกระสอบเดิมได้ไม่ ทำให้สัญญายืมใช้สิ้นเปลืองซึ่งบริบูรณ์เมื่อส่งมอบแล้วกลายเป็นสัญญายืมใช้คงรูปภายหลังได้ทั้งนี้เพราะคู่กรณีมีเจตนาทำสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองกันหาจะมีเจตนาทำสัญญายืมใช้คงรูปกันไม่

วัตถุประสงค์สัญญายืม

วัตถุประสงค์สัญญายืมใช้คงรูปนั้นปกติต้องเป็นทรัพย์สินที่คงรูปอยู่ได้เป็นระยะเวลา นานพอสมควร เมื่อถูกใช้ก็ไม่เปลี่ยนสภาพ คือไม่ใช่ทรัพย์สินที่ใช้สิ้นไป ต่างกับวัตถุประสงค์ สัญญายืมใช้สิ้นเปลืองซึ่งปกติมักจะเป็นทรัพย์สินที่ใช้ไปสิ้นไป เช่น เงินตรา ข้าว ยารักษาโรค สุรา บุหรี่ ฟิน ฯลฯ อย่างไรก็ตามวัตถุประสงค์อันเดียวกันนั้นอาจเป็นวัตถุประสงค์ สัญญายืมใช้คงรูปหรือสัญญายืมใช้สิ้นเปลืองก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตนาของคู่สัญญาคือผู้ ยืมและผู้ให้ยืม เช่นชนบัตรฉบับละ ๕๐๐ บาท ๑ ฉบับ ถ้าคู่กรณีมีเจตนายืมเงินกัน ๕๐๐ บาท ก็เป็นสัญญายืมใช้สิ้นเปลือง เมื่อถึงเวลาส่งคืนผู้ยืมเงินมีสิทธิส่งคืนชนบัตร ฉบับอื่น คืออาจคืนชนบัตรฉบับละ ๕๐๐ บาทฉบับอื่น หรือคืนฉบับละ ๑๐๐ บาท ๕ ฉบับก็ได้ แต่ถ้าคู่กรณีมีเจตนายืมชนบัตรฉบับละ ๕๐๐ บาท ดังกล่าวเพื่อไปศึกษาถึง ลักษณะหรือเพื่อไปแสดงให้ผู้อื่นชม ก็เป็นสัญญายืมใช้คงรูป ผู้ยืมต้องส่งคืนชนบัตรฉบับ นั้น สำหรับไม้และสังกะสีนั้นปกติไม่ใช่ทรัพย์สินที่ใช้ไปสิ้นไปโดยสภาพ แต่ถ้ายืมไม้และ สังกะสีไปใช้ปลูกบ้านก็จะเห็นได้ว่าคู่กรณีมีเจตนาจะไม่คืนไม้ และสังกะสีแผ่นที่ยืมแต่ จะคืนแผ่นอื่น เพราะเมื่อเอาไปสร้างบ้านแล้วย่อมไม่สามารถคืนแผ่นเดิมได้ ในกรณี เช่นนี้ถือได้ว่าไม้และสังกะสีดังกล่าวคู่กรณีมีเจตนาใช้ไปสิ้นไป สัญญายืมไม้และสัง กะสีเช่นนี้จึงเป็นสัญญายืมใช้สิ้นเปลือง ไม่ใช่ยืมใช้คงรูป ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๔๐๕/๒๕๐๕ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าจำเลยยืมไม้และสังกะสีของผู้ร้องเพื่อปลูกเรือน ซึ่ง อาจต้องเอามานั้นทอนตัดฟันแปรสภาพไปเป็นตัวเรือน หากได้อยู่คงสภาพเดิมไม่ และ ปกติเมื่อยืมมาใช้เช่นนี้ก็หมายความว่าเอาทรัพย์สินนั้น ๆ มาขาดที่เดียวไม่ใช่เอาทรัพย์สิน นั้นไปคืนอีก ฉะนั้นการยืมชนิดนี้ต้องถือว่าเป็นการยืมใช้สิ้นเปลือง เมื่อเป็นการยืมใช้ สิ้นเปลืองกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินก็โอนไปเป็นของจำเลยตามประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา ๖๕๐

ความจริงการยืมทรัพย์สินแทบทุกชนิด จะพิจารณาว่าเป็นการยืมใช้คงรูปหรือ ยืมใช้สิ้นเปลืองมักจะต้องดูที่วัตถุประสงค์แห่งการยืมเอาไปทำอะไร

การยืมโคกระบือ ถ้ายืมไปไถนาหรือใช้งานอย่างอื่น ก็เป็นการยืมใช้คงรูป แต่ถ้ายืมไปขายหรือยืมไปฆ่าและเนื้อขายก็เป็นการยืมใช้สิ้นเปลือง

การยืมสุกรหรือไก่ถ้ายืมไปขายหรือฆ่าและเนื้อขายก็เป็นการยืมใช้สิ้นเปลือง แต่ถ้ายืมไปใช้ผสมพันธุ์ก็เป็นการยืมใช้คงรูป

ปัจจุบันมีการยืมสินค้าจากร้านข้างเคียงเพื่อขายให้ลูกค้า เพราะสินค้าในร้าน ของผู้ชายหมด เช่น ยืมหนังสือ ผ้าห่ม ผงซักฟอก ฯลฯ เช่นนี้ ถือว่าเป็นการยืมใช้สิ้น เปลือง ในการขายรถยนต์ก็เช่นเดียวกัน หากมีผู้มาซื้อรถยนต์ยี่ห้อหนึ่งจากลูกค้ารถ แห่งหนึ่ง บังเอิญรถในอุ้งนั้นหมด เจ้าของอุ้งยืมรถยี่ห้อดังกล่าวจากอุ้งอื่นมาเพื่อขาย ให้ลูกค้า เช่นนี้ก็เป็นการยืมใช้สิ้นเปลืองเช่นเดียวกัน เพราะผู้ยืมไม่ต้องคืนรถยนต์คัน เดิม แต่ต้องคืนรถยนต์ยี่ห้อเดียวกันรุ่นเดียวกันให้แก่ผู้ให้ยืม แม้รถยนต์จะไม่ใช้ทรัพย์สิน ชนิดที่ใช้ไปสิ้นไปโดยสภาพ แต่ก็ เป็นทรัพย์สินที่ใช้ไปสิ้นไปโดยเจตนาได้

ทรัพย์สินที่ให้ยืมได้

วัตถุไม่มีรูปร่าง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๓๘ นั้น วัตถุ ไม่มีรูปร่างซึ่งอาจมีราคาได้ และถือเอาได้ก็เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง ดังนั้นลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร สิทธิในเครื่องหมายการค้าซึ่งเป็นทรัพย์สินทางปัญญากรรมสิทธิ์ สิทธิครอบ ครอง สิทธิอาศัย ฯลฯ จึงเป็นทรัพย์สิน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๔๐, ๖๔๑ และ ๖๕๐ กล่าวถึงวัตถุแห่งสัญญาใช้คงรูปและสัญญาใช้สิ้นเปลือง ว่า คือทรัพย์สินโดยมิได้ระบุไว้ให้ชัดแจ้งว่าเป็นทรัพย์สินประเภทใด ประเภทวัตถุ มีรูปร่างหรือวัตถุไม่มีรูปร่าง เป็นทรัพย์สินประเภทสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ แต่ตามมาตรา ๖๔๑ และ ๖๕๐ วรรคท้าย สัญญาใช้คงรูปและยืมใช้สิ้นเปลืองจะ บริบูรณ์ต่อเมื่อส่งมอบทรัพย์สิน ดังนั้นวัตถุไม่มีรูปร่างจึงไม่อาจให้ยืมใช้คงรูปหรือยืม ใช้สิ้นเปลืองได้ เพราะไม่อาจส่งมอบกันได้ สำหรับสิทธิต่าง ๆ นั้นเห็นได้ว่าไม่ น่าจะมีทรัพย์สินอื่นมาทดแทนในการคืนทรัพย์สินให้ผู้ยืมได้ จึงไม่น่าจะให้ยืมใช้สิ้น

เปลื้องตามมาตรา ๖๕๐ ได้ นอกจากนี้สำหรับสัญญาใช้คงรูปนั้น ชื่อของสัญญาบังคับว่าให้ยืมใช้แล้วคืนในรูปร่างเดิม ดังนั้นวัตถุมีรูปร่างเท่านั้น จึงอาจให้ยืมใช้คงรูปได้ ส่วนวัตถุไม่มีรูปร่างนั้นไม่สามารถให้ยืมใช้คงรูปได้เลย สำหรับแก๊สนั้นปกติเป็นวัตถุไม่มีรูปร่างให้ยืมกันไม่ได้ แต่หากนำแก๊สไปบรรจุในภาชนะ เช่นถังแก๊สก็น่าจะถือว่ามีรูปร่างตามภาชนะที่บรรจุ สามารถให้ยืมใช้คืนเปลื้องได้

อสังหาริมทรัพย์ นักกฎหมายโดยทั่วไปล้วนมีความเห็นว่า อสังหาริมทรัพย์ไม่อาจเป็นวัตถุแห่งสัญญาใช้คืนเปลื้องได้ เพราะไม่ใช่ทรัพย์สินที่ใช้ไปสิ้นไปประการหนึ่ง และไม่ใช่ทรัพย์สินที่จะหามาทดแทนกันในประเภทชนิด และปริมาณเช่นเดียวกันได้อีกประการหนึ่ง แต่นักกฎหมายหลายท่านเห็นว่าอสังหาริมทรัพย์อาจเป็นวัตถุแห่งสัญญาใช้คงรูปได้ สำหรับการส่งมอบอสังหาริมทรัพย์นั้นกระทำได้โดยการส่งมอบการครอบครองซึ่งหมายถึงการอนุญาตให้ผู้ยืม เข้าไปครอบครองอสังหาริมทรัพย์เช่นเดียวกับการส่งมอบการครอบครองสังหาริมทรัพย์ที่มีขนาดใหญ่ เช่น รถยนต์ เรือยนต์ ก็ส่งมอบกันได้โดยการมอบกุญแจรถยนต์ หรือ เรือยนต์ให้เข้าไปครอบครอง ไม่จำเป็นต้องเคลื่อนที่รถยนต์หรือ เรือยนต์ไปให้ผู้ยืมแต่อย่างใด แต่การยืมโรงเรือนเพื่อพักอาศัย เช่น ยืมบ้านพักตากอากาศสำหรับพักผ่อนตากอากาศชั่วคราวนั้น แม้คู่กรณีจะเรียกว่ายืมแต่เนื้อแท้แห่งนิติสัมพันธ์ของคู่กรณีหาเป็นการยืมใช้คงรูปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา ๖๕๐ ถึงมาตรา ๖๕๙ ไม่ แต่เป็นเรื่องสิทธิอาศัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ ๔ ลักษณะ ๕ มาตรา ๑๔๐๒ ถึงมาตรา ๑๔๐๙ ซึ่งเป็นบทบัญญัติในเรื่องสิทธิอาศัยในโรงเรือนโดยเฉพาะและอย่างสมบูรณ์ โดยกล่าวถึงสิทธิและหน้าที่ของผู้อาศัยไว้โดยชัดแจ้งและครบถ้วน ดังนั้นเมื่อสิทธิอาศัยได้เกิดขึ้นแล้วย่อมต้องนำบทบัญญัติมาตราดังกล่าวมาใช้บังคับและไม่น่าจะนำบทบัญญัติในเรื่องยืมใช้คงรูปมาใช้ได้เลย ดังนั้นการเข้าอาศัยในโรงเรือนของผู้อื่นแม้จะได้สิทธิอาศัยมาโดยการยืม ก็ไม่เป็นสัญญาใช้คงรูปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

อย่างไรก็ตามอสังหาริมทรัพย์อาจเป็นวัตถุแห่งสัญญาใช้คงรูปได้ในบางกรณี เช่น ยืมสนามเทนนิส เพื่อเล่นเทนนิส ยืมที่ดินเพื่อตากผลไม้หรือพักเป็นการชั่วคราว ยืมที่ดินเพื่อทดลองปลูกพืช เป็นการชั่วคราว เช่นนี้ไม่ใช่เรื่องสิทธิอาศัยในโรงเรือนของผู้อื่น และกรณีเช่นนี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะจึงน่าจะเป็นการยืม

ใช้คงรูป ทั้งนี้จะนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๐ ถึง ๖๕๙ มาใช้บังคับในกรณีเช่นนี้ได้

สัญญาจะให้ยืม

สัญญาจะให้ยืมหรือค้ำประกันจะให้ยืมทรัพย์สินนั้น ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งดังเช่นสัญญาหรือค้ำประกันจะซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๔๕๔ และ ๔๕๖ หรือค้ำประกันจะให้ทรัพย์สินตามมาตรา ๕๒๖ สัญญาจะยืมนั้นเป็นสัญญาไม่ต่างตอบแทน ไม่ว่าจะ เป็นยืมใช้คงรูปหรือยืมใช้สิ้นเปลือง กล่าวคือเป็นสัญญาที่ก่อหนี้แก่ผู้ยืมแต่เพียงฝ่ายเดียวในอันที่จะต้องคืนทรัพย์สินแก่ผู้ให้ยืม และหนี้ดังกล่าวเกิดขึ้นต่อเมื่อมีการส่งมอบทรัพย์สินแก่ผู้ยืมแล้ว เมื่อยังไม่มีการส่งมอบทรัพย์สินก็ยังไม่หนีเกิดขึ้นตามสัญญาจะยืมแต่สำหรับสัญญาจะให้ยืมนั้นอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ

๑. สัญญาจะให้ยืมที่เป็นสัญญาโดดเดี่ยว
๒. สัญญาจะให้ยืมที่เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาต่างตอบแทน

สำหรับสัญญาจะให้ยืมที่เป็นสัญญาโดดเดี่ยวนั้นไม่อาจฟ้องร้องให้บังคับคดีได้

เชียวสัญญาจะให้ค้ำยืมรถยนต์ของตนใช้ในวันที่ ๑ เดือนหน้า มีกำหนด ๑ เดือน เชียวอาจมีความจำเป็นต้องใช้รถยนต์ในวันดังกล่าว ไม่สามารถให้ค้ำยืมได้ เช่นนี้ ค้ำไม่สามารถฟ้องร้องบังคับให้ เชียวส่งมอบรถยนต์ให้ตนตามสัญญาได้ไม่ว่าสัญญานี้จะทำเป็นหนังสือหรือไม่ หากกรณีเช่นนี้ค้ำสามารถฟ้องร้องให้บังคับตามสัญญาได้ก็จะเป็นธรรมสำหรับเชียว ดังนั้น เชียวจึงมีสิทธิเปลี่ยนใจไม่ให้ค้ำยืมรถยนต์ได้ไม่ว่าด้วยเหตุผลใด

แดงทำสัญญาจะให้ค้ำกู้เงิน ๕๐,๐๐๐ บาท โดยมีดอกเบี้ยหากแดงไม่ให้ค้ำกู้เงินตามสัญญา ค้ำก็ฟ้องบังคับให้แดงส่งมอบเงินให้ค้ำกู้ตามสัญญาไม่ได้

อย่างไรก็ตามสัญญาจะให้ยืมทรัพย์สินซึ่ง เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาต่างตอบแทนนั้นสามารถฟ้องร้องให้บังคับคดีได้ขอยกตัวอย่างสัก ๒ ตัวอย่าง

ก. แแดงฟ้องขับไล่ค้ำต่อศาลให้ค้ำออกไปจากบ้านของแดง ค้ำยินดีออกไปจากบ้านพิพาท แต่ไม่มีเงินค่าขนย้าย แแดงจึงตกลงให้ค้ำยืมเงินเพื่อใช้จ่ายเป็นค่าขนย้าย แแดงและค้ำจึงทำสัญญาประนีประนอมยอมความต่อศาลว่าค้ำยอมขนย้ายออกไปจากบ้านพิพาทภายในกำหนด ๓ เดือนนับแต่วันทำสัญญา และในวันที่ค้ำขนย้าย

ออกไปแดงยอมให้คำกู้เงิน ๑๐,๐๐๐ บาท กำหนดชำระคืนภายใน ๑ ปี โดยไม่คิดดอกเบี้ยศาลพิพากษาตามยอม คำออกไปจากบ้านพิพาทภายในกำหนดเวลาดังกล่าว แต่แดงกลับบิดพลิ้วไม่ยอมให้คำกู้เงินตามสัญญา หรือให้กู้ไม่ครบ ๑๐,๐๐๐ บาท ต่าย่อมขอให้ศาลบังคับให้แดงส่งมอบเงินให้ตนกู้ตามสัญญาหรือส่งมอบเงินส่วนที่ขาดได้ แต่ในการขอต่อศาลเช่นนี้ ต่าย่อมต้องอาศัยสัญญาประนีประนอมยอมความซึ่งเป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่งและใช้บังคับกันได้ ต่าย่อมอ้างแต่คำมั่นที่แดงจะให้ยืมเงินอย่างเดียวหาได้ไม่

ข. แแดงมีที่ดินอยู่แปลงหนึ่งต้องการปลูกบ้านลงบนที่ดินแปลงนี้ แต่ไม่มีเงินพอจึงไปขอกู้เงินจากธนาคาร ธนาคารยอมให้กู้ ธนาคารและแดงทำสัญญาต่างตอบแทน (อาจเรียกชื่ออย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น สัญญากู้เงินเพื่อปลูกบ้าน ฯลฯ) กันว่าแดงนำที่ดินดังกล่าวไปจดทะเบียนจำนองเพื่อประกันหนี้ให้ธนาคารไว้แล้วธนาคารจะจ่ายเงินที่กู้ยืมให้แดงเป็นงวด ๆ ตามงวดของการก่อสร้างบ้านจนครบจำนวนเงินที่ขอกู้ จากนั้นแดงตกลงผ่อนชำระเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยเป็นรายเดือนทุกเดือนจนครบแล้วทางธนาคารจะปลดจำนองให้ สัญญาเช่นนี้ยอมใช้บังคับกันได้ หากธนาคารผิดสัญญาไม่ยอมให้แดงกู้ยืมเงินงวดใดแดงย่อมฟ้องร้องขอให้บังคับธนาคารให้ส่งมอบเงินตามสัญญาได้ แต่ในการฟ้องคดีเช่นนี้ แแดงต้องอาศัยสัญญาต่างตอบแทนดังกล่าวเป็นหลักจะอ้างเฉพาะคำมั่นของธนาคารที่จะให้แดงยืมเงินแต่เพียงอย่างเดียวหาได้ไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๙๒๓/๒๕๒๕ (บริษัทเครดิต ฟองซิเออร์ กรุงเทพมหานคร จำกัด โจทก์นำชี้ยกิจ ดีสมโชคกับพวก จำเลย) จำเลยมีที่ดินได้เสนอโจทก์ เพื่อร่วมทำโครงการจัดสรรที่ดินพร้อมบ้านกับจำเลยพร้อมอนุมัติกู้เงินเพื่อลงทุนด้วยโจทก์อนุมัติได้ทำสัญญากัน ๒ ฉบับ คือสัญญากู้เงินและสัญญาให้ผู้ซื้อกู้เงินโจทก์ไปซื้อที่ดินและบ้านตามโครงการดังนี้ สัญญาฉบับหลังเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาฉบับแรก ข้อความในสัญญาแต่ละฉบับมีผลผูกพันบังคับกันได้ ดังนั้นการตีความเจตนาของคู่สัญญาจึงต้องแปลจากสัญญาทั้งสองฉบับรวมกันไม่ใช่ยกเอาเฉพาะข้อความในตอนที่หนึ่ง หรือสัญญาฉบับใดฉบับหนึ่ง หรือข้อใดข้อหนึ่งมาแปล จึงไม่ใช่ในนิติกรรมอำพรางและไม่ใช่สัญญากู้เงินโดยวิธีออกตัวสัญญาใช้เงินอย่างเดียว สัญญาทั้งสองฉบับจึงเป็นสัญญาต่างตอบแทนกันเป็นพิเศษยิ่งกว่าสัญญาซื้อขาย ค่าคู่สัญญาแต่ละฝ่ายต่างมีสิทธิและหน้าที่จะต้องปฏิบัติตอบแทนซึ่งกันและกันตามข้อความที่ระบุในสัญญา

โจทก์ยอมให้จำเลยกู้เงินสูงกว่าจำนวนที่ขอกู้ ในการเสนอโครงการครั้งแรก แสดงว่า ได้ตกลงเปลี่ยนแปลงวงเงินกันแล้ว เท่ากับเป็นการยืนยันตามข้อตกลงนั้น ข้อตกลงนี้จึงผูกพันโจทก์ โจทก์จะปฏิเสธไม่ให้จำเลยและผู้ซื้อที่ดินกับบ้านกู้เงินถึงจำนวนดังกล่าวตามฟ้องแย้งไม่ได้ เป็นการผิดสัญญา

บทที่ ๑ สัญญาใช้คงรูป

อันว่าสัญญาใช้คงรูปนั้น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๐ ให้บทนิยามไว้ว่า อันว่าใช้คงรูปนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่ง เรียกว่า ผู้ให้ใช้ ให้บุคคลอีกคนหนึ่ง เรียกว่าผู้รับใช้ สอยทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เปล่า และผู้รับตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินนั้น เมื่อได้ใช้สอยเสร็จแล้ว

ลักษณะโดยทั่วไปของสัญญาใช้ วัตถุประสงค์ของสัญญา คือการเข้าไปใช้สอยทรัพย์สินสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ลักษณะที่สำคัญประการหนึ่งของสัญญาใช้คงรูปคือ ผู้รับได้ประโยชน์จากการใช้สอยทรัพย์สินข้างเดียว ผู้รับไม่ต้องทำอะไรแก่ผู้ให้ใช้เป็นการตอบแทน ซึ่งต่างกับสัญญาเช่าดังได้กล่าวมาแล้ว และลักษณะที่เด่นชัดอีกประการหนึ่งของสัญญาใช้คงรูป คือผู้รับตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินนั้น เมื่อได้ใช้สอยเสร็จแล้ว นั่นก็คือ การใช้สอยทรัพย์สินตามสัญญาใช้คงรูปไม่ทำให้ทรัพย์สินนั้นเปลี่ยนแปลงภาวะรูปทรงหรือความเป็นอยู่

นอกจากสภาพของตัวทรัพย์สินแล้วต้องดูว่า เจตนาที่จะตกลงใช้กันนั้น เอาไปทำอะไร ถ้าเจตนาเอาไปใช้ให้เปลี่ยนแปลงรูปทรง เปลี่ยนภาวะไปก็เป็นการใช้ที่สิ้นเปลือง เจตนาจึงอาจเปลี่ยนแปลงสัญญาใช้ได้แล้ว แต่ว่าจะเอาไปใช้ทำอะไร

ฎีกาที่ ๙๐๘/๒๕๐๘ จำเลยยืมไม้และสิ่งกะลือของผู้ร้องเพื่อปลูกเรือน ย่อมหมายความว่าเอาทรัพย์สินนั้น ๆ มาขาดที่เดียว ไม่ใช่จะเอาทรัพย์สินนั้นไปคืนอีก จึงถือว่าเป็นการใช้ที่สิ้นเปลือง กรณีลักษณะในเรือนที่ปลูกขึ้นดังกล่าว ย่อมเป็นของจำเลย ตาม ป.พ.พ. มาตรา ๖๕๐

ฎีกานี้ จะทำให้เราเห็นได้ชัดว่าสัญญาใช้นั้นจะเป็นสัญญาประเภทใดต้องดูข้อตกลงของคู่สัญญาว่า เจตนาให้ส่งคืนทรัพย์สินนั้นเมื่อใช้เสร็จแล้วหรือไม่ และทรัพย์สินนั้นเมื่อใช้แล้วสิ้นไปหมดไปหรือไม่

สัญญาใช้นั้นอาจมีผลบังคับกันได้โดยไม่ต้องมีแบบหรือต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือแต่อย่างใด สัญญาใช้สมบูรณ์ได้โดยมีการส่งมอบ อันเป็นองค์ประกอบแห่งความสมบูรณ์ของสัญญาใช้ สัญญาใช้คงรูปจึงมีผลบังคับกันได้โดยไม่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสืออะไร

จากผลของการใช้คงรูปที่ว่าส่งมอบให้ใช้และส่งคืน เมื่อใช้เสร็จก่อให้เกิดผลสำคัญ ๓ ประการ

๑. การยืมใช้คงรูปไม่ เป็นผลให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ยืมตกไปถึงผู้ยืมกรรมสิทธิ์ยังอยู่ที่ผู้ให้ยืมเพราะผู้ยืมต้องคืนเมื่อใช้เสร็จ เพราะฉะนั้นในสัญญายืมใช้คงรูปผู้ให้ยืมอาจไม่จำเป็นต้องมีกรรมสิทธิ์ เพราะไม่ต้องมีการโอนกรรมสิทธิ์ แต่ก็ต้องมีสิทธิ์ที่จะให้ยืมด้วย ลักษณะนี้เหมือนกับสัญญาเช่าที่ผู้ให้เช่า ไม่จำเป็นต้องมีกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินที่ให้เช่า

๒. ดอกผลธรรมชาติที่เกิดขึ้นจากตัวทรัพย์สินในระหว่างสัญญายืมยังเป็นของผู้ให้ยืม ไม่ใช่ตกเป็นของผู้ยืม

๓. ถ้าทรัพย์สินนั้นได้สูญหาย หรือบุบสลายไปโดยผู้ยืมไม่ต้องรับผิดชอบ ผลในท้ายพิบัติจะตกอยู่กับผู้ให้ยืม

ฎีกาที่ ๕๓๕/๒๕๐๖ ยืมรถของผู้อื่นไปใช้อย่างปกติ แล้วถูกรถของบุคคลภายนอกชนเสียหายโดยไม่ใช่เพราะความผิดของฝ่ายผู้ยืม ผู้ยืมก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายตาม ป.พ.พ. มาตรา ๒๑๙

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๑ การยืมใช้คงรูปนั้น ท่านว่า ย่อมบริบูรณ์ เมื่อส่งมอบทรัพย์สินซึ่งให้ยืม

การส่งมอบไม่ใช่แบบแต่เป็นองค์ประกอบแห่งความสมบูรณ์แห่งสัญญา ยืม การตกลงให้ยืม ข้อตกลงนั้นมีอยู่ก็จริง แต่ถ้ายังไม่มีการส่งมอบ สัญญา ยืมก็ยังไม่บริบูรณ์ ดังนั้นนอกจากค่าเสนอค่าสนองแล้วในเรื่องสัญญา ยืมยังมีบทบัญญัติพิเศษ เรื่องความสมบูรณ์คือ การส่งมอบ มิฉะนั้นข้อตกลงที่ทำกันไว้ก็ไม่มี ความหมาย

การส่งมอบอาจเป็นการหยิบยื่นให้โดยตรง หรือเป็นการส่งมอบโดยปริยาย ด้วยอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง ทำให้ผู้ยืมสามารถเข้าใช้ประโยชน์จากทรัพย์สินได้ก็ถือว่าเป็นการส่งมอบ ข้อสำคัญอยู่ที่ว่าผู้ให้ยืมจะต้องทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้ผู้ยืมเข้าครอบครอง และใช้ประโยชน์ในทรัพย์สินได้ตามสัญญา สัญญา ยืมจึงบริบูรณ์ เมื่อส่งมอบแล้วก็เกิดหนี้ขึ้นที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญา ตราบใดที่ยังไม่มีการส่งมอบ จะนำเอาค่าเสนอค่าสนองที่ตรงกันมาบังคับตามหลักสัญญาทั่วไปไม่ได้

สิทธิของผู้ยืมใช้คงรูปที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๐ มีเพียงอย่างเดียวคือสิทธิในการใช้สอยทรัพย์สินที่ยืมได้เปล่า นั่นคือ ไม่ต้องเสียค่าตอบแทนใด ๆ แต่ผู้ยืมมีสิทธิใช้ทรัพย์สินดังกล่าวได้นานเท่าใดนั้นต้องเป็นไปตามมาตรา ๖๕๐ และ ๖๕๖ ซึ่งจะได้อธิบายต่อไปในหัวข้อหน้าที่คืนทรัพย์สิน

หน้าที่ของผู้ซื้อใช้คงรูป มีอยู่ ๔ ประการ

๑. หน้าที่เสียค่าใช้จ่าย
๒. หน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการใช้ทรัพย์สิน
๓. หน้าที่สงวนทรัพย์สิน
๔. หน้าที่คืนทรัพย์สิน

๑. หน้าที่เสียค่าใช้จ่าย มาตรา ๖๕๒ บัญญัติว่า "ค่าฤชาธรรมเนียมในการทำสัญญาที่ดี ค่าส่งมอบ และค่าส่งคืนทรัพย์สินที่ดี ย่อมตกแก่ผู้ซื้อเป็นผู้เสีย" นอกจากนี้มาตรา ๖๕๗ ยังบัญญัติว่า "ค่าใช้จ่ายอันเป็นปกติแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินซึ่งซื้อมันนั้นผู้ซื้อต้องเป็นผู้เสีย" จะเห็นได้ว่า ตามบทบัญญัติ ๒ มาตราดังกล่าว ผู้ซื้อมีหน้าที่ต้องเสียค่าใช้จ่ายดังต่อไปนี้

ก. ค่าฤชาธรรมเนียมในการทำสัญญา ซึ่งอาจมีได้สำหรับสัญญาที่ทำต่อพนักงานเจ้าหน้าที่

ข. ค่าส่งมอบทรัพย์สิน หมายถึง ค่าใช้จ่ายในการที่ผู้ให้ซื้อส่งมอบทรัพย์สินแก่ผู้ซื้อ เช่น ค่าขนส่ง ค่าแบกหาม

ค. ค่าส่งคืนทรัพย์สิน คือค่าใช้จ่ายที่ผู้ซื้อต้องจ่ายไปในการส่งมอบทรัพย์สินคืนให้ผู้ให้ซื้อ ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายประเภทเดียวกับค่าส่งมอบทรัพย์สินในข้อ ข.

ง. ค่าใช้จ่ายอันเป็นปกติแก่การบำรุงรักษาทรัพย์สินเช่น ซ่อมรถยนต์เข้ามา ผู้ซื้อก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการล้างและทำความสะอาด ในการเติมน้ำมัน เปลี่ยนน้ำมันเครื่องเมื่อจำเป็น ฯลฯ แต่ผู้ซื้อไม่จำเป็นต้องพ่นสีรถใหม่หรือยกเครื่องยนต์ใหม่

การที่กฎหมายกำหนด ให้ผู้ซื้อเป็นผู้ออกค่าใช้จ่ายเหล่านี้แต่เพียงผู้เดียว ก็เพราะตามสัญญาซื้อใช้คงรูปนั้นผู้ซื้อเป็นผู้ได้ประโยชน์จากสัญญาซื้อแต่เพียงฝ่ายเดียว เมื่อผู้ให้ซื้อไม่ได้รับผลประโยชน์ตอบแทนจากสัญญาซื้อเลย ก็ไม่ควรจะต้องเสียค่าใช้จ่ายซึ่งเกิดขึ้นจากการซื้อมัน

๒. หน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการใช้ทรัพย์สิน หน้าที่นี้กฎหมายได้บัญญัติไว้โดยชัดแจ้ง ในมาตรา ๖๕๓ ว่า "ทรัพย์สินซึ่งซื้อมันนั้น ถ้าผู้ซื้อเอาไปใช้ในการอย่างอื่น นอกจากการอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สินนั้น หรือนอกจากการอันปรากฏในสัญญา

ญาติ เอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอยก็ดี เอาไปไว้นานกว่าที่ควรเอาไว้ก็ดี ท่านว่าผู้ยืมจะต้องรับผิดชอบในเหตุทรัพย์สินนั้นสูญหาย หรือบุบสลายไปอย่างหนึ่งอย่างใด แม้ถึงจะเป็นเพราะเหตุสุดวิสัย เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าถึงอย่างไร ๆ ทรัพย์สินนั้นก็คงจะต้องสูญหายหรือบุบสลายอยู่นั่นเอง”

ตามมาตรา ๖๔๐ ผู้ยืมเท่านั้นที่มีสิทธิใช้ทรัพย์สินที่ยืม และต้องคืนทรัพย์สินนั้นแก่ผู้ให้ยืมเมื่อใช้เสร็จแล้ว ดังนั้น มาตรา ๖๔๓ จึงบัญญัติกำหนดห้ามผู้ยืมไว้ ๔ ประการคือ

๑. ห้ามมิให้ใช้ทรัพย์สินอย่างผิดปกติ เช่น ยืมรถยนต์เก๋ง เขามาก็ควรเอาไปใช้นั่ง ไม่ใช่เอาไปใช้บรรทุกวัสดุก่อสร้างที่หนักเกินควรทำให้รถยนต์เสียหาย

๒. ห้ามมิให้ใช้ทรัพย์สินผิดไปจากที่สัญญากัน เช่น ยืมรถจักรยานเขาไปจ่ายตลาด แต่กลับเอาไปใช้แข่งขึ้นประกวดความเร็ว

๓. ห้ามมิให้เอาทรัพย์สินที่ยืมไปให้บุคคลภายนอกใช้ สัญญาขยืมนั้นเกิดขึ้นจากการที่ผู้ให้ยืมไว้วางใจผู้ยืมดังนั้นจึงมีเจตนาจะให้ผู้ยืมเท่านั้น ใช้สอยทรัพย์สินของตน เช่น แดงให้คำยืมรถจักรยานยนต์ของตนไป เช่นนี้ก็ เป็นเพราะแดงไว้ใจคำว่ายืมรถจักรยานยนต์เป็นและจะไม่ทำให้รถจักรยานยนต์ของตนเสียหาย อีกทั้งแดงอาจมีความรักใคร่ชอบพอดำเป็นการส่วนตัวก็ได้จึงยอมให้ยืมรถจักรยานยนต์ของตน หากเป็นคนอื่นแม้ยืมรถจักรยานยนต์เป็นและมีความซื่อสัตย์ แแดงก็อาจไม่ให้ยืมก็ได้

๔. ห้ามมิให้เอาทรัพย์สินที่ยืมไว้นานเกินสมควร ถ้าการยืมมีกำหนดเวลา ต้องคืนทรัพย์สินภายในกำหนดเวลานั้น เช่น ยืมกัน ๑ เดือน เมื่อครบกำหนด ๑ เดือนแล้วต้องคืน หากยืมโดยไม่มีกำหนดเวลาต้องพิจารณาว่ายืมเอาไปทำอะไร เมื่อทำสิ่งนั้นเสร็จก็ต้องคืน เช่น ยืมรถยนต์ไปใช้ในงานแต่งงาน เมื่อเสร็จงานแต่งงานแล้วก็ต้องคืนดังที่ มาตรา ๖๔๖ บัญญัติไว้ว่า "ถ้ามิได้กำหนดเวลาเกินไว้ ท่านให้คืนทรัพย์สินที่ยืม เมื่อผู้ยืมได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้วตามการอันปรากฏในสัญญา ฯลฯ"

ผลของการละเลยไม่สงวนรักษาทรัพย์สิน

ในกรณีที่ผู้ยืมฝ่าฝืนข้อห้ามข้อใดข้อหนึ่งใน ๔ ข้อดังกล่าวมาแล้ว ย่อมมีผลอยู่ ๒ ประการคือ

๑. ผู้ซื้อมีต้องรับผิดชอบ ถ้าทรัพย์สินที่ซื้อมันสูญหาย หรือบุบสลาย แม้จะเกิดจาก เหตุสุดวิสัยก็ยังคงรับผิดชอบ ผู้ซื้อมะไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีเดีวก็คือ ผู้ซื้อมีพิสูจน์ได้ว่า ถึง อย่างไรทรัพย์สินนั้นก็จะต้องสูญหาย หรือบุบสลายอยู่นั้นเอง ทั้งนี้ตามบทบัญญัติมาตรา ๖๔๓ เช่น แดงซื้อมอเตอร์ด้ามาแล้วให้เหลืองใช้รถยนต์นั้น ขณะเหลืองใช้อยู่เกิดฟ้าผ่า ถูกรถยนต์เสียหาย ซึ่งเป็นเหตุสุดวิสัยเช่นนี้ แดงก็ยังคงรับผิดชอบต่อค่า แดงซื้อมี แก้อัดมาไว้ ๑ ตัว แดงให้เหลืองใช้แก้อัดนั้น เหลืองใช้แก้อัดนั้นนั่งดูโทรทัศน์ แก้อัดหักลงทันทีเพราะชำรุดมาก หากแดงสามารถพิสูจน์ได้ว่าไม่ว่าใครหนึ่งแก้อัดตัว นั้นแก้อัดก็จะต้องหักอยู่ดี แดงก็ไม่ต้องรับผิดชอบ

๒. ผู้ให้ซื้อมีสิทธิบอกเลิกสัญญาซื้อมได้ ป.พ.พ. มาตรา ๖๔๕ ในกรณี ทั้งหลายดังกล่าวไว้ใน มาตรา ๖๔๓ นั้นก็ดี หรือถ้าผู้ซื้อมีประพฤติฝ่าฝืนต่อความใน มาตรา ๖๔๔ก็ผู้ให้ซื้อมีจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ ซึ่งหมายความว่า เป็นสิทธิของผู้ให้ ซื้อมีจะบอกเลิกสัญญาหรือไม่บอกเลิกสัญญาก็ได้

๓. หน้าที่สงวนทรัพย์สินที่ซื้อม หน้าที่นี้เป็นไปตามบทบัญญัติ มาตรา ๖๔๕ ที่ว่า "ผู้ซื้อมีจำต้องสงวนทรัพย์สินซึ่งซื้อมไปเหมือน เช่น วิทยุซื้อมจะพึงสงวนทรัพย์สิน ของตนเอง" มาตรา ๖๔๕ กำหนดมาตรฐานแห่งการสงวนทรัพย์สินที่ซื้อมไว้ว่า ผู้ ซื้อมีต้องสงวนทรัพย์สินที่ซื้อม เท่ากับที่วิทยุซื้อมีพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง วิทยุซื้อมีหมาย ถึงบุคคลที่มีความระมัดระวังอย่างธรรมดา และบุคคลที่มีความระมัดระวังอย่างธรรม ดานั้นก็น่าจะเป็นบุคคลที่ๆไปนั่นเอง กฎหมายไม่ต้องการให้ผู้ซื้อมีใช้คงรูปสงวนทรัพย์สิน ของผู้ให้ซื้อมีดัง เช่นคนที่มีความระมัดระวังและความละเอียดรอบคอบสูงสุดพึงสงวน ทรัพย์สินของตนเองทั้งไม่ต้องการมาตรฐานที่ต่ำกว่าขนาดคนที่ขาดความละเอียดรอบคอบ ดังนั้นหากผู้ซื้อมีมีความละเอียดรอบคอบความระมัดระวังพอสมควร และสงวนทรัพย์สิน ที่ซื้อมีดัง เช่นที่ผู้ซื้อมีสงวนทรัพย์สินของผู้ซื้อมีเองก็นับว่าใช้ได้ และหากสงวนทรัพย์สิน เช่นนั้นแล้วทรัพย์สินที่ซื้อมีเกิดสูญหาย หรือเสียหายผู้ซื้อมีก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เช่น แดงซื้อม ารถยนต์ด้ามาใช้ เวลากลางคืนแดงก็นำรถไปจอดนอกโรงรถ ทั้ง ๆ ที่สามารถจอด ในโรงรถได้ เช่นนี้ถือว่าแดงไม่สงวนทรัพย์สินที่ซื้อมีเหมือนเช่นวิทยุซื้อมีพึงสงวนทรัพย์สิน ของตนเอง เพราะคนทั่ว ๆ ไปย่อมจะต้องจอดรถของตนไว้ในโรงรถเมื่อสามารถ จอดได้

ในกรณีที่ผู้ซื้อมีไม่สงวนทรัพย์สินที่ซื้อม ดังเช่นวิทยุซื้อมีจะพึงสงวนทรัพย์สินของตน

เองนั้น ผู้ให้ยืมมีสิทธิขอกเลิกสัญญาได้ตาม มาตรา ๖๔๕ และหากเกิดความเสียหายใด ๆ แก่ทรัพย์สินที่ยืม ผู้ให้ยืมฟ้องเรียกค่าเสียหายได้ (นักกฎหมายหลายท่านเห็นว่าเรียกค่าเสียหายได้ตามมาตรา ๖๐๓)

ในกรณีที่ผู้ยืมมิได้ใช้ทรัพย์สินตามมาตรา ๖๔๓ ทั้งมิได้ฝ่าฝืนมาตรา ๖๔๕ นั้น แม้ทรัพย์สินที่ยืมสูญหาย หรือเสียหายผู้ยืมก็ไม่ต้องรับผิดชอบ เว้นแต่กรณีที่ผู้ยืมจงใจหรือประมาทเลินเล่อ ทำให้ทรัพย์สินสูญหาย หรือเสียหายในกรณีเช่นนี้ผู้ให้ยืมฟ้องให้ผู้ยืมรับผิดชอบในเรื่องละเมิดได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๓๕/๒๕๐๖ จำเลยฮิมรถยนต์ของโจทก์ไปตามโจทก์ของจำเลยที่หายไปตามโดยเอา ต. ไปขับรถ เพราะคนขับรถของโจทก์ไม่อยู่ในขณะที่รถแล่นไปตามถนนตามปกติทางด้านซ้ายได้มีรถโดยสารมาชนข้างท้าย รถโจทก์พลิกคว่ำตกข้างทางได้รับความเสียหาย ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า แม้จะฟังว่า จำเลยฮิมรถโจทก์และ ต. เป็นคนของจำเลย แต่เหตุเกิดเพราะคนขับรถโดยสารซึ่งเป็นบุคคลภายนอก ไม่ใช่เกิดเพราะความผิดของฝ่ายจำเลย จำเลยก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่รถ การฮิมไว้คงรูปนั้น ตามปกติผู้ยืมต้องคืนทรัพย์สินในสภาพเดิมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕๐ และไม่ใช่ผิดจากปกติตามมาตรา ๖๔๓ ทั้งมีหน้าที่สงวนทรัพย์สินที่ยืมดังกล่าว มาตรา ๖๔๕ หากกระทำเช่นนี้แล้ว เกิดอันตรายเสียหายขึ้นก็ต้องนำบทบัญญัติเรื่องการชำระหนี้ อันเป็นหลักทั่วไปมาวินิจฉัยเหตุนี้จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบตามมาตรา ๖๐๔

มีข้อน่าสังเกตว่าการฮิมรถผู้อื่นมาใช้ โดยผู้ยืมมีคนขับรถเช่นนี้ ถือว่าผู้ยืมใช้รถเอง หากใช้เป็นกรณีที่ผู้ยืมเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอยตามมาตรา ๖๔๓ ไม่

สำหรับการบรรยายฟ้องกรณีผู้ให้ยืมฟ้องผู้ยืมให้รับผิดชอบในความสูญหาย หรือเสียหายของทรัพย์สินที่ยืมนั้น หากเป็นเรื่องการสงวนทรัพย์สิน ก็ต้องบรรยายฟ้องให้เห็นว่าผู้ยืมไม่ปฏิบัติตามมาตรา ๖๔๕ อย่างไรบ้าง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๕๖๖/๒๕๐๙ คำฟ้องของโจทก์กล่าวว่า จำเลยฮิมรถยนต์คันเกิดเหตุไปจากโจทก์ ต่อมาเกิดอุบัติเหตุชนกับรถยนต์บรรทุกสิบล้อของบุคคลอื่น รถยนต์คันดังกล่าวเสียหายในระหว่างที่โจทก์ดูแลและทดลองใช้อยู่ โจทก์ชำระเงินค่าซ่อมให้เจ้าของรถแล้ว จำเลยมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายคืนแก่โจทก์ ตาม

คำฟ้องดังกล่าวไม่ปรากฏเหตุใดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๔๓ ที่จะทำให้จำเลยต้องรับผิดชอบโจทก์ ในความเสียหายที่เกิดขึ้นเลข จำเลยจึงไม่ ต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายให้โจทก์

๕. หน้าที่คืนทรัพย์สินที่ฮีม สำหรับหน้าที่คืนทรัพย์สินที่ฮีมนั้น กฎหมายบัญญัติ ไว้ในตอนท้ายของ มาตรา ๖๕๐ นั้นเองว่า "...ผู้ฮีมตกลงว่าจะคืนทรัพย์สินนั้น เมื่อได้ใช้สอยเสร็จแล้ว" ดังนั้นผู้ฮีมจึงมีหน้าที่คืนทรัพย์สินเมื่อได้ใช้แล้ว นอกจากนี้ ยังมีมาตรา ๖๕๖ บัญญัติไว้ว่า

"ถ้ามิได้กำหนดเวลากันไว้ ท่านให้คืนทรัพย์สินที่ฮีม เมื่อผู้ฮีมได้ใช้สอยทรัพย์สิน นั้นเสร็จแล้วตามการอันปรากฏในสัญญา แต่ผู้ให้ฮีมจะเรียกคืนก่อนนั้นก็ได้ เมื่อเวลา ได้ล่วงไปพอแก่การที่ผู้ฮีมจะได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้ว

ถ้าเวลาก็มิได้กำหนดกันไว้ ทั้งในสัญญาก็ไม่ปรากฏว่าฮีมไปใช้เพื่อการใดใช้รึ ท่านว่าผู้ให้ฮีมจะเรียกของคืนเมื่อไรก็ได้"

ตามมาตรา ๖๕๖ นั้นเห็นได้ว่า ผู้ฮีมมีหน้าที่คืนทรัพย์สินในอีก ๒ กรณี

๑. คืนเมื่อครบกำหนดเวลาที่ฮีม เช่น ฮีมเพื่อใช้ ๓ วัน เมื่อครบกำหนด ๓ วันแล้ว ก็ต้องคืนทรัพย์สินที่ฮีมแม้มาตรา ๖๕๖ มิได้บัญญัติไว้เช่นนี้อย่างชัดเจน แต่ก็เป็นที่น่าเข้าใจได้และอาจกล่าวได้ว่าบัญญัติเช่นนี้โดยปริยาย

๒. คืนเมื่อได้ใช้สอยทรัพย์สินที่ฮีมเสร็จแล้วตามการอันปรากฏในสัญญา เช่น ฮีมรถยนต์ไปใช้ในงานบวชขนาด เมื่อเสร็จงานบวชขนาดแล้วก็ต้องคืนรถยนต์นั้น แต่ การคืนเมื่อใช้สอยทรัพย์สินเสร็จตาม มาตรา ๖๕๐ นั้น มีความหมายกว้างกว่านี้ เพราะหมายรวมถึงคืนเมื่อใช้สอยเสร็จตามการอันปรากฏในสัญญา และตามการอัน ไม่ปรากฏในสัญญาด้วย นั่นคือใช้สอยเสร็จ ในกรณีที่ผู้ฮีมได้ฮีมทรัพย์สินไปโดยไม่ได้ บอกว่า เอาไปทำอะไร

ในกรณีดังกล่าวข้างต้น ถ้าผู้ฮีมไม่ยอมคืนทรัพย์สินที่ฮีม ผู้ให้ฮีมมีสิทธิเรียกคืน ได้นอกจากนี้ผู้ให้ฮีมยังมีสิทธิเรียกทรัพย์สินที่ฮีมคืนจากผู้ฮีมอีก ๒ กรณี ดังได้บัญญัติ

ไว้ในมาตรา ๖๔๖ คือ

๑. เมื่อเวลาได้ล่วงไป พอแก่การที่ผู้ยืมจะได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้ว หมายถึง กรณีที่ผู้ยืมเอาทรัพย์สินไปนานพอสมควร เมื่อพิจารณาถึงวัตถุประสงค์ที่ยืมไปแล้วก็ยังไม่คืนทรัพย์สิน ผู้ให้ยืมทวงคืนได้ แม้ผู้ยืมจะยังใช้ทรัพย์สินไม่เสร็จก็ตาม เช่น ยืมมิดไปค้ายาซึ่งน่าจะขายเสร็จภายใน ๒ วัน แต่เมื่อพ้นกำหนด ๒ วันแล้ว ผู้ยืมก็ยังค้ายาไม่เสร็จ หรือยังไม่ได้เริ่มค้ายา เช่นนี้ผู้ให้ยืมทวงคืนได้หรือยืมหนังสือไป ๑ เล่ม น่าจะอ่านให้เสร็จภายใน ๗ วัน แต่พ้น ๗ วันแล้วยังอ่านไม่เสร็จ ผู้ให้ยืมทวงคืนได้

๒. ในกรณีที่ยืมโดยไม่กำหนดเวลาอันไว้ และไม่ปรากฏยืมไปใช้เพื่อการใด ผู้ให้ยืมเรียกทรัพย์สินคืนเมื่อไรก็ได้ เช่น ยืมแหวนทองคำไปใช้ โดยไม่ได้ตกลงกันว่า จะส่งคืนเมื่อใด ทั้งผู้ยืมก็ไม่ได้บอกว่า เอาไปใช้ในงานไหน ผู้ให้ยืมเรียกแหวนคืนเมื่อไรก็ได้

เมื่อผู้ให้ยืมเรียกทรัพย์สินคืนใน ๒ กรณีดังกล่าวแล้วหน้าที่ของผู้ยืมย่อมเกิดขึ้น คือผู้ยืมมีหน้าที่ต้องคืนของที่ยืมให้แก่ผู้ให้ยืม

สัญญาอืมใช้คงรูประงับเมื่อใด สัญญาอืมใช้คงรูประงับเมื่อใดนั้น มีมาตรา ๖๔๘ เพียงมาตราเดียวที่บัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่า สัญญาอืมใช้คงรูประงับสิ้นไปด้วยมรณะแห่งผู้ยืม เหตุที่ความตายของผู้ยืมทำให้สัญญาอืมใช้คงรูประงับไปก็เพราะการที่ผู้ยืมทรัพย์สินนั้น เกิดจากผู้ให้ยืมไว้วางใจหรือเห็นแก่ผู้ยืมเป็นการส่วนตัวแต่ในกรณีที่ผู้ให้ยืมตายสัญญาหาได้ระงับไปไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๓๘/๒๕๓๙ วินิจฉัยว่า สัญญาอืมใช้คงรูปมีกำหนดเวลาชั่วอายุของผู้ยืมนั้นใช้บังคับได้เมื่อผู้ให้ยืมตายสัญญายังไม่ระงับไป มาตรา ๖๔๘ บัญญัติถึงการอืมระงับไปด้วยมรณะของผู้ยืม ส่อให้เห็นว่ากฎหมายมิได้ประสงค์ให้ถือเอาความมรณะของผู้ให้ยืมเป็นเหตุให้สัญญาระงับ

นอกจากความตายของผู้ยืมแล้ว สัญญาอืมใช้คงรูปยังอาจระงับด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

๑. ทรัพย์สินที่อืมสูญหายไปทั้งหมด หรือเสียหายจนใช้การไม่ได้ เมื่อไม่มีวัตถุแห่งสัญญาอืม หรือวัตถุแห่งสัญญานั้นใช้การไม่ได้เสียแล้วย่อมไม่อาจอืมใช้ต่อไปได้

๒. เมื่อพ้นกำหนดเวลาที่กำหนดไว้ในสัญญาฮีม เช่น ฮีมทรัพย์สินใช้ ๕ วัน เมื่อพ้นกำหนด ๕ วันแล้ว สัญญาฮีมระงับไป

๓. เมื่อผู้ฮีมส่งมอบทรัพย์สินที่ฮีม คืนก่อนครบกำหนดตามสัญญาฮีมหรือก่อนใช้ สอยเสร็จ

๔. เมื่อผู้ฮีมใช้สอยทรัพย์สินที่ฮีมเสร็จแล้ว

๕. เมื่อผู้ให้ฮีมเรียกทรัพย์สินคืนตามมาตรา ๖๔๖ คือเรียกคืนเมื่อเวลาได้ ล่วงไปพอแก่การที่ผู้ฮีมจะได้ใช้สอยทรัพย์สินนั้นเสร็จแล้วกรณีหนึ่ง และเรียกคืนใน กรณีที่การฮีมมิได้กำหนดเวลาเกิน และในสัญญาก็ไม่ปรากฏว่าฮีมไปใช้เพื่อการใดอีก กรณีหนึ่ง

๖. เมื่อผู้ให้ฮีมบอกเลิกสัญญาตาม มาตรา ๖๔๕ คือบอกเลิกสัญญาเมื่อผู้ฮีม ใช้ทรัพย์สินโดยมิชอบตาม มาตรา ๖๔๓ กรณีหนึ่ง และผู้ฮีมไม่ส่งมอบทรัพย์สินตาม มาตรา ๖๔๕ อีกกรณีหนึ่ง

อายุความ มาตรา ๖๔๙ บัญญัติว่า "ในข้อความรับผิดเพื่อเสียค่าทดแทน อันเกี่ยวกับการฮีมใช้คงรูปนั้น ท่านห้ามมิให้ฟ้องเมื่อพ้นเวลาหกเดือน นับแต่วันสิ้น สัญญา"

บทบัญญัติแห่ง มาตรา ๖๔๙ นี้ไม่ชัดเจนนัก จึงมีปัญหาว่าอายุความหกเดือนนี้ ใช้ได้ในกรณีใดบ้าง

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเห็นได้ว่า การฟ้องเรียกคืน หรือให้ใช้ราคา ทรัพย์สินที่ฮีมไม่อยู่ในบังคับแห่ง มาตรา ๖๔๙ แต่มีอายุความ ๑๐ ปี ตามมาตรา ๑๙๓/๓๐ ดังคำพิพากษาศาลฎีกาดังต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๘๕/๒๕๓๖ ฮีมทองคำรูปพรรณเอาไปจำหน่าย ภายหลังหลุดเป็นสิทธิแก่ผู้รับจำหน่าย ผู้ฮีมต้องใช้ราคาให้เขา ประมวลกฎหมายแพ่งและ พณิชย์ มาตรา ๖๔๙ เป็นบทบังคับสำหรับการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทน ในเมื่อ ของที่ฮีมชำรุดเสียหายเท่านั้น ไม่ใช่สำหรับการฟ้องเรียกทรัพย์สินที่ฮีมคืน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๘๗/๒๕๒๒ จำเลยฮีมโคจากโจทก์ไปบรรทุกไม้ แม้ ต่อมาจำเลยจะเอาโคของโจทก์ไปขาย แล้วเอาเงินไปใช้ประโยชน์ส่วนตัวก็ตาม ก็เป็นเรื่องฮีมแล้วไม่คืนให้ มิใช่เรื่องละเมิด อายุความฟ้องเรียกทรัพย์สินที่ฮีมคืน หรือให้ใช้ราคาไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ จึงมีกำหนด ๑๐ ปี ตามมาตรา ๑๖๔

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๒๔๘๗/๒๔๒๖ อายุความตามประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์มาตรา ๖๕๔ เป็นกรณีฟ้องให้รับผิดชอบเพื่อเสียค่าทดแทนอันเกี่ยวกับการยืม ใช้คงรูป เช่นค่าเสียหายเกี่ยวกับความชำรุด หรือเสื่อมราคาเนื่องจากการใช้สอย ทรัพย์สินที่ยืม ในกรณีฟ้องเรียกคืน หรือใช้ราคาทรัพย์สินที่ยืมไม่มีบทกฎหมายบัญญัติเรื่อง อายุความไว้ จึงต้องปรับด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๕ คือ มีอายุความ ๑๐ ปี (โจทก์ฟ้องว่าจำเลยยืมสร้อยคอทองคำไปจากโจทก์ จำเลย รับว่าจะนำมาใช้ในวันรุ่งขึ้น ถึงกำหนดจำเลยไม่นำมาคืน ขอให้บังคับให้จำเลยคืน สร้อยคอทองคำให้โจทก์ ถ้าคืนไม่ได้ให้ใช้ราคาทรัพย์สิน)

ตามแนวคำพิพากษาศาลฎีกาเห็นได้ว่า กรณีที่ผู้ให้ยืมฟ้องเรียกทรัพย์สินที่ให้ยืม คืนจากผู้ยืม หรือให้ผู้ยืมใช้ราคาทรัพย์สิน หากไม่สามารถคืนได้ใช้อายุความ ๑๐ ปี ตามมาตรา ๑๙๓/๓๐ การฟ้องเรียกทรัพย์สินคืน หรือให้ใช้ราคาทรัพย์สินนั้นเกิดจากการที่ผู้ยืมไม่คืนทรัพย์สินให้ผู้ให้ยืม ผู้ให้ยืมจึงต้องฟ้องเช่นนั้นแต่หากผู้ยืมคืนทรัพย์สินที่ยืมให้ผู้ให้ยืมแล้ว ย่อมไม่มีกรณีที่ผู้ให้ยืมจะฟ้องเช่นนั้นได้ ผู้ให้ยืมจะฟ้องได้แต่เพียงเรียกค่าเสียหายต่าง ๆ เช่นค่าเสียหายอันเกิดจากการบุบสลายของทรัพย์สิน เนื่องจากการใช้ที่ไม่ชอบหรือไม่ถูกต้องตามมาตรา ๖๕๔ นั่นคือต้องฟ้องภายในหก เดือนนับแต่วันสิ้นสัญญา นอกจากนี้กรณีที่ผู้ให้ยืมฟ้องเรียกค่าทำสัญญา ค่าส่งมอบ ค่าส่งคืนทรัพย์สินจากผู้ยืม หรือผู้ยืมฟ้องเรียกค่าบำรุงรักษาทรัพย์สินที่ยืมอันมิใช่ปกติ ซึ่งผู้ยืมได้ใช้จ่ายไป ก็มีอายุความหกเดือนเช่นเดียวกัน แต่กรณีที่ผู้ยืมทำให้ทรัพย์สินที่ ยืมสูญหายไปเพราะการใช้ที่ไม่ชอบตามมาตรา ๖๕๓ หรือไม่ส่งวนทรัพย์สินตามมา ตรา ๖๕๕ จึงไม่สามารถคืนทรัพย์สินให้ผู้ให้ยืมได้ ผู้ให้ยืมจึงฟ้องให้ผู้ยืมคืนทรัพย์สิน หรือใช้ราคาทรัพย์สินเช่นนี้ น่าจะมีอายุความ ๑๐ ปี ดังเช่นการฟ้องเรียกคืนทรัพย์สิน ที่ยืมหรือให้ใช้ราคาทรัพย์สินในกรณีอื่น

คำว่า "วันสิ้นสัญญา" ตามมาตรา ๖๕๔ นั้นหมายถึงวันที่สัญญาระงับไปนั่นเอง ที่ศาลฎีกาแปลว่าการเรียก "ค่าทดแทน" ตามมาตรา ๖๕๔ นั้นไม่รวมถึง การเรียกให้คืนหรือใช้ราคาทรัพย์สินซึ่งผู้ยืมมิได้คืนให้ผู้ยืมนั้นนับว่ามีเหตุผล เพราะเห็น ได้ชัดว่า การฟ้องเรียกให้คืนทรัพย์สินที่ยืมนั้น เป็นการเรียกตัวทรัพย์สินไม่ใช่เรียกค่า

ทดแทน ส่วนการเรียกให้ใช้ราคาทรัพย์สินในกรณีที่ไม่สามารถคืนตัวทรัพย์สินได้นั้น เป็น การฟ้องโดยมีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือมุ่งตัวทรัพย์สินแต่เมื่อไม่อาจได้ตัวทรัพย์สินคืนเพราะ ความผิดของผู้ยืมก็ผ่อนผันให้ผู้ยืมใช้ราคาทรัพย์สินแทนตัวทรัพย์สิน

การฟ้องบุคคลภายนอกผู้กระทำละเมิดต่อทรัพย์สินที่ยืม

ในกรณีที่บุคคลภายนอกผู้กระทำละเมิดทำให้ทรัพย์สินที่ยืมเสียหายนั้น หากผู้ยืม มิได้ทำผิดหน้าที่ตามมาตรา ๖๔๓ หรือ ๖๔๔ ผู้ยืมย่อมไม่มีอำนาจฟ้องเรียกค่าซ่อมแซมทรัพย์สินจากผู้กระทำละเมิด เพราะกรณีเช่นนี้ผู้ยืมไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้ยืม จึงไม่อาจรับช่วงสิทธิของผู้ให้ยืมมาฟ้องเช่นนี้ได้ มีคำพิพากษาศาลฎีกาวินิจฉัยไว้แล้วคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๑๑๘๐/๒๕๑๙ โจทก์ฟ้องว่า จำเลยขับรถยนต์ชนรถจักรยานยนต์ของโจทก์โดยละเมิดแต่ได้ความว่า รถจักรยานยนต์เป็นของน้องชายโจทก์ โจทก์ไม่ใช่เจ้าของรถ การที่เกิดเหตุชนกันก็เป็นการใช้รถจักรยานยนต์ของโจทก์โดยปกติธรรมดาโจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องให้จำเลยใช้ค่าซ่อมรถ และค่าเสื่อมราคา ซึ่งเป็นค่าเสียหายที่เกี่ยวกับตัวรถโดยตรง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ ๓๕๕๑/๒๕๒๕ โจทก์ฟ้องให้จำเลยรับผิดชอบใช้ค่าซ่อมรถยนต์ให้โจทก์ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า โจทก์ไม่ได้เป็นเจ้าของรถยนต์ที่ถูกชน โจทก์เป็นแต่เพียงผู้ยืมเท่านั้น ในการยืมใช้ดังรูปนั้นประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๔๓ บัญญัติให้ผู้ยืมต้องรับผิดชอบต่อผู้ให้ยืมเฉพาะแต่ในกรณีผู้ยืมเอาทรัพย์สินที่ยืมไปใช้การอย่างอื่นนอกจากการอันเป็นปกติแก่ทรัพย์สิน หรือนอกจากการอันปรากฏในสัญญา หรือเอาไปให้บุคคลภายนอกใช้สอย หรือเอาไปไว้นานกว่าที่ควรจะเอาไว้ ซึ่งคดีนี้ไม่ปรากฏเหตุดังกล่าวเลย และการที่รถที่โจทก์ขับได้รับความเสียหายก็มีใช่เป็นความผิดของโจทก์ หากแต่เป็นความผิดของบุคคลภายนอก ฉะนั้นโจทก์ในฐานะผู้ยืมจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของทรัพย์สิน และแม้ว่าโจทก์จะได้ซ่อมรถคืนที่โจทก์ยืมมาไปเรียบร้อยแล้วก็ตามโจทก์ก็ไม่อยู่ในฐานะที่จะรับช่วงสิทธิของเจ้าของรถที่จะเรียกร้องให้จำเลยรับผิดชอบได้ เพราะการรับช่วงสิทธิจะมีได้ต่อเมื่อผู้รับช่วงสิทธิมีหนี้อันจะต้องรับผิดชอบต่อเจ้าหนี้คือเจ้าของ เมื่อโจทก์ไม่ใช่ผู้รับช่วงสิทธิโจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้อง

มีข้อนำคิดว่าในกรณีเช่นนี้ผู้ยืมจะฟ้องเรียกค่าเสียหาย เพราะขาดประโยชน์จากการใช้รถยนต์ได้หรือไม่ เช่นยืมรถยนต์เช่ามาใช้ ๓ เดือน ยืมมาได้ ๓ วันถูก

บุคคลภายนอกกระทำละเมิดทำให้รถยนต์นั้นเสียหาย ต้องซ่อมรถถึง ๑ เดือนเต็ม
ระหว่างซ่อมไม่ได้ใช้รถ ผู้ซื้อจะฟ้องเรียกค่าเสียหายเนื่องจากไม่ได้ใช้รถที่ซื้อ ๑
เดือนได้หรือไม่ ค่าตอบแทนที่จะถูกตัดงก็คือฟ้องเรียกได้ทั้งนี้เพราะเป็นความเสียหาย
ของผู้ซื้อโดยตรงอีกทั้งไม่ใช่ความเสียหายที่เกี่ยวกับตัวรถซึ่งเป็นความเสียหายที่เจ้า
ของรถได้รับ